

ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР РОЗВИТКУ SOFT SKILLS ТА ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ

Огаренко Т. А.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, підприємництва
та готельно-ресторанної справи*

*Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кіровоградський, Україна*

Сучасний ринок праці висуває до фахівців економічної сфери високі вимоги не лише щодо професійних знань, а й щодо рівня розвитку комунікативних умінь, емоційного інтелекту, здатності працювати в команді, приймати рішення, ефективно взаємодіяти в багатокультурному середовищі. Саме тому soft skills сьогодні розглядаються як важлива складова професійної компетентності майбутнього економіста.

У процесі формування таких навичок вагомого значення набуває гендерний аспект. Гендерні стереотипи нерідко впливають на професійне самовизначення студентів, особливості комунікації, розподіл ролей у колективі, стиль управління та професійної поведінки. У системі вищої освіти проблема розвитку гендерно чутливих професійно-комунікативних компетентностей набуває особливої актуальності в контексті демократизації освітнього простору. Політика реалізації рівних прав і можливостей жінок та чоловіків в Україні базується на системі нормативно-правових актів, серед яких ключове значення мають Конституція України та Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», метою якого «...є досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України» [2].

Сучасна економічна діяльність ґрунтується на ефективній професійній комунікації, здатності працювати в умовах конкуренції, швидко адаптуватися до змін та взаємодіяти з різними соціальними групами. У зв'язку з цим особливого значення набуває розвиток soft skills – комплексу універсальних навичок, що забезпечують успішність професійної діяльності.

До найбільш важливих soft skills майбутнього економіста належать:

- комунікативні навички;
- критичне мислення;
- емоційний інтелект;
- навички командної роботи;
- лідерські якості;
- здатність до ведення переговорів;
- конфліктологічна компетентність;
- стресостійкість.

Формування зазначених навичок значною мірою залежить від соціальних та культурних чинників, серед яких важливе місце посідають гендерні установки й стереотипи. Традиційно суспільство формувало різні очікування щодо професійної поведінки чоловіків і жінок. Наприклад, чоловікам частіше приписували лідерські та управлінські якості, тоді як жінкам – комунікативність, емоційність і здатність до співпраці. «Гендерні моделі спілкування починаються з ігор, у які ми граємо в дитинстві. Для хлопчиків ігри часто включають значну кількість людей, є змагальними й орієнтовані на суворі настанови та правила. Для хлопчиків ігри – це спосіб утвердити домінування, виділитися і бути кращим за інших гравців. Ці фактори мають безпосередній вплив на розвиток комунікації, оскільки хлопчики вчатьса самостверджуватися, конкурувати і привертати увагу» [1, с. 170].

У професійній підготовці майбутніх економістів важливо створити умови для рівноправного розвитку всіх компетентностей незалежно від статі здобувачів освіти. Гендерно чутливий підхід передбачає подолання дискримінаційних моделей поведінки, формування атмосфери партнерства та взаємоповаги.

Особливу роль у професійній діяльності економіста відіграє комунікативна компетентність. Фахівець економічної сфери повинен уміти вести ділові переговори, презентувати проекти, працювати з клієнтами, брати участь у публічних виступах та ділових дискусіях. Водночас комунікація нерідко залежить від гендерних моделей мовленнєвої поведінки. Частина фахівців стверджує, що “процес формування професійної комунікації майбутнього фахівця є складним завданням та позиціонується як пріоритетно важливе для суспільства” [3].

Дослідження свідчать, що жінки частіше демонструють кооперативний стиль спілкування, орієнтований на підтримку взаєморозуміння та співпраці, тоді як чоловіки схильні до більш конкурентного стилю комунікації. Однак сучасний професійний простір потребує гармонійного поєднання різних комунікативних стратегій. Саме тому

важливим завданням закладів вищої освіти є розвиток у студентів гнучкості комунікації та здатності адаптувати стиль професійної взаємодії до конкретної ситуації.

Розвиток soft skills та професійно-комунікативних компетентностей потребує використання інтерактивних методів навчання. Ефективними є:

- тренінгові технології;
- рольові та ділові ігри;
- кейс-методи;
- командні проєкти;
- дебати та дискусії;
- презентації;
- моделювання професійних ситуацій.

Такі форми роботи сприяють формуванню навичок ефективної комунікації, толерантності, партнерської взаємодії та подоланню гендерних упереджень.

Не менш важливим є формування гендерної культури майбутніх економістів. Професійне середовище дедалі більше орієнтується на принципи рівності, інклюзивності та недискримінації. Тому сучасний фахівець повинен володіти навичками етичної комунікації, дотримуватися принципів гендерної рівності та демонструвати високий рівень професійної культури.

Отже, гендерний вимір розвитку soft skills та професійно-комунікативних компетентностей є важливою складовою професійної підготовки здобувачів економічної освіти. Урахування гендерного аспекту в освітньому процесі сприяє формуванню рівноправного освітнього середовища, розвитку професійної мобільності та підвищенню ефективності професійної комунікації.

Література:

1. Огаренко Т. А. Формування мовленнєвих гендерних стереотипів. *Виклики толерантності в умовах російської воєнної агресії* : матеріали Всеукраїнської науково-дискусійної платформи, яка приурочена до Міжнародного дня толерантності, Кропивницький, Донецький державний університет внутрішніх справ, 22 листопада 2024 року. Кропивницький : ДонДУВС, 2024. С. 169–171. URL: <https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2024/11/zbirnyk.pdf> (дата звернення: 27.05.2026).

2. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 8 вересня 2005 року № 2866-IV. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 20.05.2026).

З. Тушко К. Ю., Ковальська І. Е., Гапоненко Н. П. Наукова та практична реалізація професійної комунікації у діяльності майбутніх фахівців (світовий досвід). URL: <https://surl.li/ntyzvi> (дата звернення: 01.06.2026).

ОБРАЗ КНЯГИНИ ОЛЬГИ НА ПЕРЕХРЕСТІ КУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЙ: СПРОБА ГЕНДЕРНОГО АНАЛІЗУ

Павленко І. Я.

*докторка філологічних наук, професорка,
завідувачка кафедри слов'янської філології
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна*

Питання про відтворення у фольклорі жіночої долі, а через те й про місце й роль жінок в родині, традиційній українській культурі та історії неодноразово порушувалося у вітчизняній фольклористиці. Варто згадати, наприклад, коментарі до класичного видання українських народних пісень В. Антоновича та М. Драгоманова [1], роботу І.Франка [2], спостереження Олени Пчілки [3], тощо. Сучасна гуманітаристика часто звертається до гендерних аспектів народної творчості та традиційної культури, досліджуючи способи прояву жіночої суб'єктності, ментальності, поведінки, переосмислюючи стереотипні уявлення про жіночу присутність в історії та культурі. Значна увага гендерним питанням приділяється у роботах Л. Мушкетик [4; 5], цікаві спостереження щодо жінок-воячок в українському фольклорі належать О. Микулі [6], О. Кузьменко [7] та ін. Значний внесок у коригування узвичаєного знання й розуміння долі та характеру українського жіноцтва та творення нової рамки гендерних досліджень традиційної культури належить представницям Української асоціації дослідниць жіночої історії.

Для сучасних студій гендерних аспектів фольклорної традиції актуальні зауваження Президентки цієї Асоціації Оксани Кісь про те, що в класичний період української фольклористики матеріали збиралися переважно чоловіками-науковцями, чиї упередження могли впливати на те, які саме жанри записувалися і як вони інтерпретувалися. Та й опитували вони переважно чоловіків, а тому й сам